

**Zárójelentés a „Magyarország városainak történeti atlasza” kutatócsoport
munkájáról
2004–2008
OTKA T 046866**

Kutatási beszámoló

A kutatócsoport személyi összetétele és ennek változása

A szerződésben feltüntetett kutatók:

- † Kubinyi András akadémikus, ELTE Középkori és Koraújkori Régészeti Tanszék; témavezető (2007-ig)
- Belényesyné Sárosi Edit, Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
- Kücsán József, Soproni Múzeum
- Szende Katalin, Közép-Európai Egyetem (témavezető 2007 november–2009 február)
- Tringli István, MTA Történettudományi Intézete
- Végh András, Budapest Történeti Múzeum

Kutatóhely: MTA Történettudományi Intézete.

A személyi összetételben tragikus változás következett be: 2007. november 9-én elhunyt a kutatás témavezetője, Kubinyi András akadémikus. A csoport tagjai bíznak benne, hogy sikerült a munkát Kubinyi tanár úr emlékéhez méltón befejezni. A kutatás befejezéséig Glatz Ferenc akadémikus, a MTA TTI igazgatója Szende Katalint jelölte ki témavezetőnek. Az OTKA Iroda a döntést elfogadta, és a program befejezésének határidejét 2008. december 31-ig meghosszabbította, a korábbi költségkeret változatlanul hagyása mellett. Így a 2008. évi munka finanszírozására a 2007. évi maradvány-keretet használtuk fel.

Örvendetes változás viszont, hogy Sopron feldolgozásába sikerült bevonni – anyagi ellenszolgáltatás nélkül – több további kutatót: Dávid Ferenc művészettörténészt (MTA Művészettörténeti Kutatóintézet), Goda Károly PhD hallgatót (ELTE), Jankó Ferenc geográfust (NyME) és Kiss Melinda művészettörténészt (Soproni Múzeum), akik a tanulmány elkészítésében, a térképek tervezésében és az adattár összeállításában egyaránt segítségünkre voltak.

A kutatási program célja és keretei

A kutatási program célja a Nemzetközi Várostartörténeti Bizottság (*Commission Internationale pour l'Histoire des Villes, CIHV*) történeti városatlasz programjának magyarországi megvalósítása, ezen belül négy város: Buda, Kecskemét, Sátoraljaújhely és Sopron atlaszáinak összeállítása volt. A várostartörténeti atlaszok hazai elkészítését már Szűcs Jenő is szorgalmazta 1966-ban, a magyar várostartörténeti kutatások helyzetét és feladatait tárgyaló akadémiai vitaülésen: „A magyar városfejlődés kezdeteinek, első szakaszainak vizsgálata, a várostartípusok különválasztása, alapvető jegyeinek megállapítása (...) nem képzelhető el az elmélyült, komplex módszerekkel folytatott városalaprajz-kutatások [kiemelés az eredetiben] nélkül. (...) Hosszú idő óta hangoztatott elemi igénye a magyar várostartörténeti kutatásnak egy városalaprajz-atlasz elkészítése.” Az 1970-es és '80-as években Európa szinte minden országában nyilvánvalóvá vált, hogy nemcsak a városok keletkezése, hanem jelenkori fejlődésük is egyre több olyan kihívást hordoz magában, amelynek megválaszolásához nem lehet figyelmen kívül hagyni az adott település topográfiai fejlődését és múltjának más térbeli elemeit (történeti utcaszerkezet, műemlékek, erődtések). A volt szocialista országokban az 1989-es rendszerváltás után vett lendületet a városatlasz-programba való bekapcsolódás. Magyarország, némi lemaradással, a jelen kutatás révén kapcsolódik be. A kiadásra előkészített atlasz-kötetek a CIHV által meghatározott, egész Európára kiterjedően egységes szempontok szerint mutatják be térképes és szöveges formában a kiválasztott négy város területi fejlődését és térhasználatának főbb elemeit. A várostartörténeti atlaszok szerkesztett és facsimilében

reprodukált térképes anyaguk alapján speciális kartográfiai forráspublikációnak is tekinthetők, a szöveges rész pedig a várostopográfiai adattárral együtt referencia-munkaként szolgál és értelmezi a bemutatott jelenségeket.

A kutatás során alkalmazott módszertan

Nemzetközi szabványok és ajánlások

A városatlaszok készítésének jelenleg érvényes nemzetközi normáját a CIHV keretein belül Anngret Simms (Dublin) és Ferdinand Opll (Bécs) vezetésével létrehozott, a városi atlaszokra szakosodott munkacsoport (*Towns Atlas Working Group, Arbeitsgruppe Städteatlanten*) fektette le az 1968-tól folyó munka tapasztalatai alapján, 1995-ös münsteri tanácskozásán. Az atlaszok egyes alkotóelemeiről részletes bemutatást ad az írás atlasz-munkacsoport honlapja a <http://www.ria.ie/projects/ihta/index.html> címen, felsorolásuk megtalálható munkacsoportunk beadott pályázati anyagában is. Az ajánlások annak figyelembe vételével készültek, hogy a program a különböző országok változó forrásadottságai ellenére nemzetközi szinten megvalósítható legyen, így alkalmazásuk Magyarországon is megoldható volt.

A magyar atlaszok sajátosságai

Az atlaszok elkészítéséhez szükséges források a magyarországi levéltárakban, illetve külföldi gyűjteményekben (elsősorban a bécsi Kriegsrachivban) rendelkezésre állnak. Forrásanyag tekintetében az osztrák, a cseh, a román és részben a horvát sorozatok állnak a legközelebb a hazai adottságokhoz: ugyanaz az Osztrák-Magyar Monarchia idején készített kataszteri felmérés-sorozat, illetve a városkörnyék-térképekhez az I. és II. katonai felmérés használható mindegyik országban. A technikai megvalósítást illetően viszont (fejlődési térképek tervezése, bevezető tanulmány, tematikus egységekbe rendezett adattár) az írás atlaszokhoz hasonló kiadványt állítottunk össze.

Eltérést jelent a korábban mérvadónak tekintett osztrák és német atlaszokhoz képest, hogy azok nehezen olvasható, egyetlen lapon az adott város teljes fejlődését ábrázoló fejlődési fázis-térképei (*Wachstumsphasenkarte*) helyett az egyes fejlődési fázisokat külön-külön elkészített, 1:10.000 méretarányú térképlapon ábrázoljuk, amelyek elektronikus formában egymásra helyezhetők, de nyomtatásban a könnyebb áttekinthetőség kedvéért egymás mellett jelenítjük meg őket. Ferdinand Opll, az európai atlasz-munkacsoport társelnöke a magyar munkálatok megindulása után, 2005 novemberében találkozott a munkacsoport tagjaival, tájékozódott a munkálatok állásáról és egyetértett az általunk javasolt formai változtatással.

A feldolgozandó városok kiválasztásában, amelyet már a pályázati anyag beadása előtt megtettünk, a földrajzi eloszlás és várostípusok szerint is a változatosságra törekedtünk: szabad királyi városok, rezidencia-város és mezővárosok; földrajzi fekvés és morfológia szempontjából síkvidéki, folyóparti és hegyvidéki települések egyaránt bekerültek már az első körbe is. Választásunkban a forrásadottságok, a meglevő előtanulmányok és a közreműködők folyamatban levő kutatásai is szerepet játszottak, ami a munka sikeres befejezése szempontjából döntőnek bizonyult. Buda esetében a település nagysága, térhasználatának a török kiűzése után bekövetkezett markáns változásai és a kutatások eltérő tematikai és módszertani súlypontjai miatt a két kötetben való feldolgozás mellett döntöttünk, a jelen projekt keretében az 1686-ig terjedő időszakot dolgoztuk fel.

A főbb munkafázisok és azok módszertani tanulságai

A kutatás első lépése az ún. alaptérkép elkészítésére szolgáló legkorábbi, a városok belterületét és határát telekszíntben bemutató kataszteri térkép azonosítása és digitalizálása volt. Magyar sajátosság, hogy ezek a térképszelvények nem egy egységes gyűjteményben találhatók, hanem, részben az egyes települések történetével összefüggő okok miatt, eltérő őrzőhelyeken. Buda szelvényei az OSzK-ban és Budapest Főváros Levéltárában, Kecskemét és Sátoraljaújhely

szelvényei a területileg illetékes megyei levéltárban ill. annak fióklevéltárában, Soproné a MOL-ban. A külterületi szelvények esetenként külön gyűjteményi egységben, hiányosan maradtak fenn. A digitalizálás feltételeit így mind a négy város esetében más-más módon, a gyűjtemények adottságainak megfelelően kellett megoldani. Nagy segítséget jelentett az Arcanum Adatábzis Kft. (Kecskemét és Buda), illetve a Miskolci Egyetem Geodéziai Tanszéke (Sátoraljaújhely) közreműködése. Ezt követte a több szelvényből álló térképek illesztése, átrajzolása vektoros állományba, amit a kartográfus közreműködők végeztek.

Az alaptérkép készítésével párhuzamosan zajlott a közlésre kerülő történeti térképek és látképek kiválasztása, levéltári, térképtári, metszettári kutatások eredményeképpen, amelyet az egyes városokat feldolgozó történészek végeztek el, a helyi gyűjtemények munkatársai segítségével. Nagyon sok múlott a személyes kapcsolatokon, mert a gyűjtemények segédletei gyakran hiányosak voltak, vagy nem topográfiai szempontok szerint állították össze őket. Arra törekedtünk, amint az a jelen beszámoló részét képező CD-mellékletekből látható, hogy a helyrajzi szempontból leginkább informatív, az írásos forrásokban nem található adatokat rögzítő ábrázolásokat válasszuk ki, a művészi és esztétikai szempontok másodlagosak voltak. A térképek és látképek nemcsak illusztrációs anyagot jelentenek, hanem az azokon található információk beépültek a fejlődési fázis-térképekbe, az adattárba és a topográfiai tanulmányba is. A levéltári, múzeumi és könyvtári/térképtári térképanyag célzott áttekintése mellett a helyrajzi szempontból leginkább hasznosítható írott forrásanyag (adójegyzékek, tanácsülési jegyzőkönyvek, telekkönyvek) feldolgozására is ebben a fázisban került sor.

A kutatás utolsó fázisában, a forráskutatások elvégzése után végeztük el az időrendi (fejlődési fázis) térképek megtervezését és megszerkesztését. Mivel itt bizonyos tekintetben eltérünk a nemzetközi gyakorlattól, ki kellett dolgozni ezen térképek készítésének módszertanát, tartalmi és technikai szempontból is. Többszöri egyeztetés után abban állapodtunk meg, hogy a térképek korszakhatárait a forrásadottságok és a település fejlődésének sajátosságai függvényében egyedileg állapítjuk meg. A térképek a kataszteri alaptérkép halványított vázára mint viszonyítási alapra szerkesztve ábrázolják a település adott korszakban fennállt középületeit, erődtetését és egyházi létesítményeit, vízrajzát és utcahálózatát, ez utóbbi a feltételezett kiterjedést is megadja. Ahol folytak régészeti kutatások, azok eredményeit is figyelembe vettük. Sopron későközépkori és kora-újkorai fejlődése esetén a térképek alapjául nem a kataszteri térkép, hanem a város adott korszakra vonatkozó telekrendszerének rekonstrukciója szolgál. Az időrendi térképek mellett Budán és Sopronban a korábbi vagy folyamatban levő kutatások eredményei lehetővé tették tematikus térképek tervezését is. A nyomtatásban megjelenő tematikus térképek a topográfiai tanulmány egyes állításait magyarázzák, vagy az időrendi térképeken nem megjeleníthető kutatási szempontokat (demográfiai, etnikai, gazdasági, építészeti) és eredményeket mutatnak be.

A térképek szerkesztése során számtalan alkalommal felmerültek elvi és módszertani kérdések, amelyek közül a legfontosabbak a topográfiai rekonstrukció módszerére vonatkoznak. Az atlaszok megjelentetése kapcsán érdemes lesz összegezni azokat a tapasztalatokat, hogy a városi topográfia mely elemei mennyire konstansok, és milyen tényezők befolyásolják változásukat. A gyakorlati alkalmazásra lefordítva: a korábbi állapotot bemutató térképek készítéséhez, a fejlődés menetének rekonstruálásához mennyire használhatók a 18-19. századi térképek. Ez a kérdés központi téma volt az atlaszok felhasználásával foglalkozó nemzetközi konferenciákon is.

A főbb eredmények

Általános eredmények

A kutatási program futamideje alatt összeállítottuk, megszerkesztettük és publikációra előkészítettük a vállalt négy város történeti atlaszának szöveges és térképes anyagát. **Ezek az anyagok a jelentéshez csatolt CD-ken teljes egészében megtekinthetők és tanulmányozhatók**, tartalomjegyzéküket függelékben a jelen szöveges jelentéshez is csatoltuk. A szöveges rész egy részletes történeti helyrajzi tanulmányból, egy szisztematikusan felépített, a

várostopográfia meghatározó elemei listáját tematikus bontásban tartalmazó topográfiai adatbázisból, és az ezekhez kapcsolódó bibliográfiából áll. A grafikai anyagban található meg az adott várost és környékét különböző időmetszetekben a nemzetközi előírások szerint ábrázoló térképek (A), a szerkesztett tematikus térképek és a hozzájuk tartozó kommentárok, ahol erre a forrásanyag és a kutathatóság lehetőséget adott (B), és a reprodukcióként csatolt felmérések, térképek és látképek, szintén a szükséges magyarázatokkal (C). Az atlaszok nemcsak az eddigi szakirodalom eredményeit összegzik, hanem az összeállításuk során alapvető új megállapításokat is tettek az egyes városokkal foglalkozó szerzők. Az alábbiakban ebből emelünk ki néhány példát.

Az egyes városok helyrajzi feldolgozása során tett fontosabb új megállapítások

Buda

Buda esetében a helyrajzi kutatást új alapokra helyezte az atlasz szerzőjének, Végh Andrásnak az atlasz megszerkesztésével párhuzamosan sajtó alá rendezett „Buda város középkori helyrajza” c. disszertációja. A jelen kutatás révén tehát a budai középkori topográfia új adattára született meg, amely a szerző topográfiai kutatásait összegzi az okleveles források új összeállítása és a legfrissebb régészeti adatok felhasználása alapján. Az atlasz munkálatai és adattára céljára ezeket a kutatásokat kibővítette a török hódoltság időszakára is. Az írásos források lehető teljes körének bevonása mellett a kutatás messzemenőig kiaknázta a vedutákban rejlő lehetőségeket is. Ezek között Végh András az eddigi feltételezésekkel szemben megállapította, hogy Matrakcsi Nászuhsz esztergomnak tartott 16. század végi ábrázolásán a budai Várhegy látható. A régészeti ásatások eredményeit a BTM Középkori Osztályának munkatársaként első kézből ismeri és hasznosította, és több esetben saját feltárásai révén is gyarapította azokat. Egyik legjelentősebb eredménye, hogy a királyi palota előterében végzett ásatásai során lokalizálta a 13-14. századi középkori zsinagógát, amely fontos adalék a korszak topográfiájához. Kutatott az írásos forrásokkal igen korlátozott mértékben rendelkező Vízivárosban is. Az utóbbi húsz év Buda régészeti kutatásának talán eddig legintenzívebb periódusának tartható. Az újonnan nyert, elsősorban topográfiai információk a feldolgozás során beépültek úgy az Adattárba mint a fejlődési és tematikus térképekbe.

Kecskemét

Kecskemét bevonására azért került sor, hogy egy olyan alföldi mezőváros atlaszát is elkészítsük, amely a hazai és nemzetközi történeti földrajzi irodalomban ennek a várostípusnak az emblemikus példáját testesíti meg, és gyakran szolgál hivatkozási alapként – anélkül, hogy a kutatók visszatérnének a forrásokig. A kecskeméti atlasz szerzője, B. Sárosi Edit a középkort illetően igen kevés forrással volt kénytelen dolgozni, a korai újkortól kezdve viszont mind az írásos anyagok (oszmán-török defterek; 17-18. századi városi jegyzőkönyvek), mind a 18. századtól a város számos részletét megörökítő térképes források az eddiginél alaposabb helyrajzi feldolgozást tettek lehetővé. Kecskemét történetének 2002-ben megjelent monografikus feldolgozása a gazdaság- és társadalomtörténet vonatkozásában jó háttérrel adott a jelen munkához, topográfiai szempontból viszont semmit nem tett hozzá a 20. század 1. felének eredményeihez. Így a jelen kutatás mind az egyházi épületek lokalizálása, mind a város utcahálózata és védelmi rendszere fejlődése szempontjából lényegesen túllépett az eddigi ismeretek körén. A szerző sikerrel dolgozta bele kutatásaiba befejezés előtt álló doktori disszertációja Kecskemét és környéke tájtörténetére, a településhálózat átalakulására, a város határába beleolvadt pusztafalvakra vonatkozó eredményeit, amelyek döntő hatással voltak a város gazdaságára és területi fejlődésére.

Sátoraljaújhely

A négy kiválasztott város közül a legkevesebb kutatási előmunkálattal Sátoraljaújhely rendelkezett, az eddigi szakirodalmi adatok hiányosak és megbízhatatlanok voltak, így Tringli Istvánnak a topográfiai feldolgozás elvégzéséhez szinte a város történetére vonatkozó teljes, döntő többségében kiadatlan irat- és térképanyagot át kellett tekintenie. Ennek segítségével tisztázta a

külön birtoklású (a város egészétől eltérő birtokosok kezében levő városrészek) genezisé: a pálosok kezében levő Barátság és a plébános joghatósága alá eső Papsorét, ez utóbbinak eddig ismeretlen pecsétjét is azonosította. Megállapította a város két középkori kolostora, az ágostonos és a pálos kolostor alapítási körülményeit. A település helyrajzának elemzésében döntő szerepet játszik az utcahálózat főbb elemeinek rekonstruálása, amelyet alapos forráskritikával a 18–19. századi térképanyag segítségével is el lehetett végezni, sőt a 19. századi kataszteri térkép kritikai elemzésével a szerző kísérletet tett a település eredeti telekosztási rendszerének megállapítására is. A kutatás általános tanulságaként típusokba foglalta az utcafejlődés módjait, kiemelve, hogy több utcánév megjelenése a forrásokban nem jelenti feltétlenül azt, hogy valóban több utca alakult ki, ez legfeljebb egy utca növekedésének hosszú távú tendenciáját jelezheti.

Sopron

Az összes hazai város közül leggazdagabb forrásanyaggal rendelkező Sopronban folytak már az atlasz-kutatások megindulása előtt a leginkább sokoldalú helyrajzi kutatások (egyebek mellett Csatai Endre, Gömöri János, Holl Imre, Major Jenő, Mollay Károly, Thirring Gusztáv munkásságát kell itt kiemelni). Ezért itt a másik három városnál nagyobb hangsúlyt kapott az eddigi kutatási eredmények áttekintése és a folyamatban levő, az atlasz számára is hasznosítható topográfiai jellegű kutatások koordinálása. Az eredeti kutatói gárda két tagja, Szende Katalin és Kücsán József a megtelepedés kezdetétől a 19. század közepéig tekintette át Sopron topográfiai fejlődését. Előbbi az országos városfejlődési tendenciák figyelembe vételével új szempontok szerint vázolja fel az ispáni várból szabad királyi várossá fejlődés folyamatát, és a külváros utcarendszerének fokozatos kialakulását, amit az időrendi térkép grafikus formában ábrázol. Kücsán József 18–19. század fejlődését áttekintve bemutatja a város beépítésének sűrűsödését, a Várkerület övének beépítését, a bérházak rendszerének kialakulását. Az 1809/10 évre vonatkozó doktori kutatásai alapján számos tematikus térképet szerkesztett, amelyek többek között a házállomány bérértékét, valamint a lakosság foglalkozási megoszlását és vagyonszerkezetét vetítik rá a város rekonstruált telekrendszerére. A modern kori fejlődés leírását és Sopron településmorfológiai elemzését Jankó Ferenc geográfus végezte el. Dávid Ferenc művészettörténész több évtizedes soproni műemléki kutatásaira alapozva lektorálta az elkészült tanulmányokat, tematikus térképet tervezett az egyházi birtoklású lakóépületekről és kommentárokat készített a látképi ábrázolásokhoz. Goda Károly PhD hallgató (ELTE) doktori kutatásainak részeként a koraújkori soproni vezető réteg térbeliségét elemezte. Kiss Melinda művészettörténész az adattár egyes részeit állította össze vagy egészítette ki. Az atlasz adatait szervesen egészíti ki a „Sopron belvárosának házai és háztulajdonosai” című, 2008 végén a Soproni Levéltár kiadásában megjelent kötet, amelynek törzsrésze Dávid Ferenc kutatásait teszi közzé, kiegészítve Goda Károly új eredményeivel és Thirring Gusztáv korábban már publikált adataival.

A megvalósítás során felmerült problémák

Technikai problémák

A kataszteri térképek fellelhetőségének különbségeiről és a szkennelés technikai megoldásáról már fentebb szó esett. Ehhez járult a térképek rossz állapota: mind az újhelyi, mind a kecskeméti térkép egyetlen, erősen elhasználódott példányban áll rendelkezésre. Így több térképszelvényt is – részben a jelen kutatás támogatásával – a feldolgozás előtt restaurálni kellett, ami jelentős idővesztéssel járt. Szerencsére az utóbbi években gyorsan halad előre a hazai levéltári térképállomány digitalizálása, így reméljük, hogy további városok feldolgozásánál egyre kevesebb ilyen természetű nehézséggel kell szembenézni.

Tartalmi kérdések

A kutatás során szembe kellett nézni azzal, hogy bár a legfontosabb térképes források rendelkezésre állnak, a magyarországi forráshelyzet főleg az okleveles, városkönyvi és elbeszélő

forrásokat tekintve lényegesen eltér az Európa más városaiban felhasználható anyagoktól, és Magyarországon belül is városonként jelentős különbségeket mutat. Ezért be kellett látnunk, hogy – az egységes alapelvek alkalmazása ellenére is – szinte lehetetlen tartalmában és kidolgozásában egységes atlasz-köteteket összeállítani. Az egyes városokat bemutató anyagok részletessége a rendelkezésre álló forrásmennyiséget tükrözi elsősorban.

A kutatás eredményeinek későbbi hasznosíthatósága szempontjából a munka során felvetődött a nemzetközi kutatási program egyik ellentmondása. Mivel a vállalkozás 1960-as években megfogalmazott eredeti célja a városok keletkezésének és történeti formáinak térképek segítségével történő rekonstruálása volt, csak az iparosodás előtti állapot bemutatása szerepel a standard követelmények között. Így annak az időszaknak a fejlődése marad ki a feldolgozásból, amely a jelenlegi városképet a legtöbb település esetében döntően meghatározza. A hiány pótlásának egyik lehetséges formája, hogy a kísérőtanulmány terjedjen ki a modern korra is, továbbá hogy facsimile (ill. CD melléklet) formájában az iparosodás utáni korszak néhány térképét és látképét is közreadjuk.

Személyi kérdések

Az atlaszok szerkesztésénél kulcskérdés a megfelelő színvonalú térképészeti háttér. Esetünkben a folyamatos munkát nagyban lassította, hogy az elnyert pályázati támogatás főállású technikai közreműködő, kartográfus alkalmazását nem tette lehetővé. A négy város feldolgozását megbízásos alkalmazással egyetlen kartográfus nem tudta elvégezni. Így két kartográfus közreműködővel dolgoztunk, számos tematikus térképet pedig maguk a szerzők készítettek el. A két közreműködő hozzáállása erősen eltérő volt. Banyó Péter, aki történész végzettsége mellett sajátította el a térképszerkesztési ismereteket, kompetens és konstruktív módon oldotta meg a feladatokat, azonban nem volt ideje az összes szükséges térkép elkészítésére. Ezért 2007 folyamán referenciamunkák alapján felvettük a kapcsolatot egy másik céggel, a szegedi székhelyű Fírbás Térkép Stúdió Kft-vel, amely levéltári kiadványokhoz is készített korábban térképeket. Ennek ellenére az atlaszhoz készítendő térképekhez kevés affinitással rendelkeztek és vállalkozói szemléletük és munkaszervezetük sem tudott alkalmazkodni a tudományos projekt közreműködőivel szemben elvárható együttműködési készséghez. Ezért a velük való munka sajnos nem volt zavartalan. Mindez a jövőre nézve azzal a tanulsággal jár, hogy a projekt folytatásakor állandó, legalább félállású kartográfus alkalmazására kell törekedni, aki technikai ismeretei mellett kellő történeti affinitással (lehetőleg történész végzettséggel is) rendelkezik.

Az eredmények nyilvánosságra hozatala, konferencia-előadások, az atlaszok publikációja

A projekt futamideje alatt a résztvevő kutatók együttesen és egyénileg is több alkalommal beszámoltak a munkálatok előrehaladásáról. A Városatlasz projekt házigazdája a MTA Történettudományi Intézete volt, így az első nyilvános bemutatkozásra is itt került sor, ahol a csoport kutatói 2005 novemberében kerekasztal-megbeszélés keretében számoltak be az addig elvégzett a teljes futamidő alatt elvégzendő munkáról. Itt még Kubinyi András akadémikus, témavezető elnökölt az ülésen. A beszámoló alapján a kutatási programról tájékoztató áttekintést jelentettünk meg a Műemlékvédelem c. folyóirat 2006/4. számában. A 2007 novemberben a BFL rendezésében tartott várostörténeti konferencián a „Térhasználat és térszemlélet” szekcióban szintén részt vett a kutatócsoport több tagja. A CIHV éves konferenciáin (2006 Zágráb, 2007 London, 2008 Lecce) és az *Arbeitsgruppe Städteatlas* ehhez kapcsolódó ülésein Szende Katalin, a CIHV vezetőségi tagja, a munkacsoport magyar résztvevője rendszeresen beszámolt a magyarországi városatlasz-szerkesztési munkák megindításáról és előrehaladásáról. Az Európa-szerte kiadott atlaszok egyre növekvő száma a szerkesztésükkel és felhasználásukkal kapcsolatos módszertani kérdéseket is előtérbe helyezi. A munkacsoport tagjai ezeken a konferenciákon is képviseltették magukat, így 2006-ban Dublinban, 2007-ben Münsterben, 2008 márciusában Rómában Szende Katalin, 2008 novemberében pedig Kölnben Tringli István vett részt és tartott előadást. A kutatócsoport tagjai hazai és nemzetközi tematikus konferenciákon is több előadást

tartottak várostopográfiával kapcsolatos kérdésekről. Így Végh András a Forum Urbes Medii Aevi c. konferenciasorozat keretében Hainburgban, Brnoban, Jihlavában, a Castrum Bene sorozatban Nagyszébenben és Győrben, valamint több alkalommal Budapesten, Sárosi Edit a Ruralia c. konferenciasorozaton Budapesten és Cardiffban tartott az általuk kutatott városról előadást, Kücsán József 2006 szeptemberében Pécsen „Térkép és társadalom” címen adott elő, míg Tringli István Gyergyószentmiklóson a piacok és vásárterek topográfiájának problematikáját tekintette át (a részleteket és az előadások címét ld. az éves részjelentésekben, továbbá a zárójelentés publikációs listájában).

A munkacsoport előtt álló legfontosabb soron következő feladat az atlaszok megjelentetésének megszervezése. Ez a meglehetősen költségigényes munkafázis nem szerepelt az eredeti OTKA pályázat költségkeretében, ezért ezt különböző intézményi és pályázati támogatásokból tervezzük megoldani. Annyiban már előreléptünk, hogy Lengyel János tipográfussal megterveztettük az atlaszok címlapját és grafikai arculatát (ez látható a mellékletben beadott CD-k borítóján is), és ugyanő vállalta az anyag nyomdai előkészítését is. Előzetes helyzetfelmérésünk alapján a területileg illetékes levéltárak vezetői szívesen együttműködnek a kiadásban, és szeretnénk ugyanerre megnyerni az OTKA-t és a projekt kutatóhelyét, az MTA Történettudományi Intézetét, valamint a helyi önkormányzatokat is. Tekintettel a projekt nemzetközi jellegére, az atlaszok szöveges részét (az adattári tételek kivételével) és a térképek jelkulcsának anyagát magyar és angol kétnyelvű formában tervezzük megjelentetni. Ennek fordítási munkái szintén a megjelentetés költségeihez adódnak hozzá. A kiadásban a nyomtatott forma mellett a teljes anyagot – a kataszteri térképek eredeti file-jaival és további tematikus térképekkel kiegészítve – CD-ROM-on, kereshető formában is hozzáférhetővé tesszük. Az elektronikus kiadásban együttműködünk az Arcanum Adatbázis Kft-vel, amely – magyar kezdeményezésre – már Írország és Ausztria megjelent atlasz-anyagának digitális kiadását is elkészíti.

A kutatás perspektívái, folytatásának lehetősége

A kutatási program résztvevői egyetértenek abban, hogy az első négy város atlaszának elkészülte után további városok bevonásával kell folytatni a magyarországi városatlaszok szerkesztését. A további feldolgozandó városok kiválasztásánál az eddigiekhez hasonlóan ügyelni kell arra, hogy a települések tükrözzék a magyarországi városfejlődés jellegzetes típusait és földrajzi megoszlását. Külön figyelmet érdemel a főváros feldolgozása, amelyet több részletben lehet csak megoldani, Buda (a hátralevő újkori rész), Pest és Óbuda önálló feldolgozásával. Erre alapot jelenthetnek a Budapesti Történeti Múzeum és Budapest Főváros Levéltára munkatársainak eddigi kutatásai.

A projekt új fázisában figyelembe kell venni az eddig szerzett tapasztalatokat, aminek egyik lehetősége, hogy a jelenlegi kutatók sorozatszerkesztőkként, illetve a szerkesztőbizottság tagjaiként részt vesznek a későbbi kötetek előkészítésében és szerkesztésében is. Technikai szempontból, állandó kartográfus közreműködő esetén törekedni kell arra, hogy az alaptérképet olyan módon lehessen továbbfejleszteni, hogy az egyes területi egységekhez (telkekhez) a helyrajzi, ill. házszámok alapján adatbázis is hozzárendelhető legyen.

Az atlasz-projekt eredményeinek közzététele és további városok feldolgozása bizonyára jótékony hatással lesz az összehasonlító topográfiai vizsgálatok fellendülésére, amelyek erősítik az együttműködést a történeti és földrajzi, régészeti, építészeti és néprajzi indíttatású városi kutatási irányok között. Fontos, hogy a nemzetközi sorozat részeként való megjelenés a magyarországi eredményeket – hosszú lemaradás után – integrálja az európai várostörténet vérkeringésébe. A várostörténeti atlaszok magyarországi munkálatainak beindításával nemcsak a hazai települések történeti topográfiai kutatása kaphat új lendületet, hanem városaink – jelképesen és szó szerint – elfoglalhatják helyüket az európai összehasonlító kutatások térképén is.

Függelék

I. Buda Város Történeti Atlasza (1686-ig), tartalomjegyzék

Buda Város Történeti Atlasza

A kezdetektől 1686-ig

Végh András

Kartográfia: Fírbás Zoltán, Kuczogi Zsuzsanna

I. Szöveges rész

A. Buda a középkori Magyar Királyságban és az Oszmán Birodalomban. (1241–1541–1686)

Várostartörténeti vázlat (Végh András)

1. Bevezetés
2. Földrajzi fekvés és természeti környezet
3. Antik előzmények, középkori városkezdemenyek
4. Az új Buda város alapítása
5. Városfejlődés az Anjou uralkodók alatt a 14. században
6. Társadalmi és helyrajzi változások a 15. században
7. Sorsfordulás, erődváros az Oszmán Birodalom határán

B. Buda város topográfiai adattára (Végh András)

II. Térképes rész

A. Általános térképek

A.1 TÁBLA

A.1.1 Az 1873-as kataszteri felmérés alapján szerkesztett térkép – 1:2.500

A.2 TÁBLA Buda város környezete – 1:50.000, két A/3 méretű kivágat, együtt egy A/2 méretű színes táblán.

A.2.1 Részlet az I. katonai felmérésből

A.2.2 Részlet a II. katonai felmérésből

A.3 TÁBLA Fejlődési fázis térképek – 1:10.000, négy 1: 10.000 térkép egymás mellé helyezve egy A/2 méretű táblán.

A.3.1 Buda területe a város alapítása előtt (Árpád-kori települése és római előzmények)

A.3.2 Buda az alapítást követően, 13. század vége, 14. század eleje

A.3.3 Buda a későközépkorban, a 16. század eleje

A.3.4 Buda a török korban

A.4 TÁBLA

A.4.1 Buda topográfiai térképe, 1:10.000, 2005 (FÖMI), A/2 színes tábla.

A.5 TÁBLA

A.5.1 Buda központja légi felvételen, 1:5.000, 2005 (FÖMI), A/2 tábla.

B. Tematikus térképek

B.1 TÁBLA Középkor és kora újkor: térképek és grafikonok egy A/2 méretű színes táblán]

Tervezte: Végh András, rajzolta: Kuczogi Zsuzsanna.

B.1.1 Nemzetiségi megoszlás a Várnegyedben (14. század – 15. század eleje).

B.1.2 Nemzetiségi megoszlás a Várnegyedben (15. század vége – 16. század eleje)

B.1.3 Városi vezetőréteg ismert lakóhelyei a 13-14. században a Várnegyedben

B.1.4.a Bárók ismert háztulajdonai a középkorban a Várnegyedben, 1241 –1410

B.1.4.b Bárók ismert háztulajdonai a középkorban a Várnegyedben, 1500–1526

B.1.5.a Püspökségek és székeskáptalanok (ismert) háztulajdonai a Várnegyedben

B.1.5.b (Ismert) pálos háztulajdonok a Várnegyedben

C. Reprodukcióként csatolni tervezett térképek és látképek (táblánként, a szövegközi ábrák nélkül)

C.1 TÁBLA hadmérnöki felmérések, térképek, A/2 méretű tábla

C.1.1 Joseph Hauy: Plan de la ville et chateav de Bvde, 1687 (tollrajz, Wien, ÖStA, Kartensammlung)

C.1.2 Nicolas Marcel de La Vigne: Budae ac Pesti ichonographica descriptio, 1686, secunda tabula (rézkarc és rézmetszet, BTM Metszettár)

C.2 TÁBLA történeti látképek, A/3 méretű tábla

C.2.1 Buda látképe Hartmann Schedel Világkrónikájában, 1493 (fametszet, BTM Metszettár)

C.2.2 Matrakcsi Nászuhan Buda látképe történeti munkájában, 1543 (miniatura, Istambul, Topkapı Sarayı)

C.3 TÁBLA történeti látképek (A/2 méretű tábla)

C.3.1 Erhard Schön, Buda ostroma, 1541 (fametszet, BTM Metszettár)

C.3.2 Buda látképe keletről, császári követ fogadását ábrázoló képen, 1600 körül (vízfesték, gouche, BTM Kiscelli Múzeum)

C.4 TÁBLA történeti látképek (A/3 méretű tábla)

C.4.1 Johann Siebmacher: Buda látképe, 1598, v. 1601 (rézmetszet, BTM Metszettár) az eredeti 244 x 325 mm

II. Kecskemét Város Történeti Atlasza, tartalomjegyzék

Kecskemét Város Történeti Atlasza

Sárosi Edit

Kartográfia: Fírbás Zoltán, Banyó Péter

I. Szöveges rész

A. Kecskemét város történeti helyrajza

1. Bevezetés

2. Földrajzi, tájtörténeti, tájhasználati bevezető

3. Névetimológia (ld. Adattár 1.3)

4. Kecskemét és környéke a honfoglalás előtt

5. Kecskemét településszerkezete és topográfiája a magyar honfoglalástól a 17. század végéig

5.1. A város történeti helyrajza a középkor végéig

5.2. A török hódoltság kora (16-17. század)

5.3 A város népessége a törökkorban

5.4 A város külterülete és- pusztái a 16-17. században

6. Kecskemét topográfiája 1700–1869

6.1 Kecskemét helyrajza a 18. században

6.2 A város temetői a 18. században

6.3 A város határa a 18. században

6.4 A város helyrajza az 1869-es kataszteri felmérés idején

7. Kecskemét településmorfológiájának fejlődése a 19. század második felétől napjainkig

7.1. A modern város kialakulása

7.2 A város külterülete a 19-20. században

B. Kecskemét város topográfiai adattára

II. Térképes rész

A. Általános térképek

A.1 TÁBLA

Rekonstruált 19. század közepi (1869, 1880) felmérés – 1: 2500

A.2 TÁBLA Kecskemét város környezete – 1:50.000, két A/3 méretű kivágat, együtt egy A/2 méretű színes táblán.

A.2.1 Részlet az I. katonai felmérésből

A.2.2 Részlet a II. katonai felmérésből

A.3 TÁBLA Fejlődési fázis térképek – 1:10.000, hat 1: 10.000 térkép egymás mellé helyezve egy A/2 méretű táblán.

A.3.1 Kecskemét a 16. században

A.3.2 Kecskemét a 17. század végén

A.3.3 Kecskemét 1780 körül

A.3.4 Kecskemét birtokai a 16. században

A.3.5 Kecskemét birtokai a 17. században

A.3.5 Kecskemét birtokai a 18. században

A.4 TÁBLA

A.4.1 Kecskemét Szabad királyi város belső területének átnézeti térképe, 1879, reprodukciója, A/3 színes tábla.

A.5 TÁBLA

A.5.1 Kecskemét város topográfiai térképe, 1:10.000, 2005 (FÖMI), A/1 színes tábla.

A.6. TÁBLA

Légifelvétel – 1:5000 FÖMI légifotó a történeti városmagról. Színes, A/2 (?) tábla

C. Reprodukcióként csatolni tervezett térképek és látképek (a szövegközi ábrák nélkül)

C.1 TÁBLA Történeti állapotot bemutató rekonstrukciós rajzok

C.1.1 Kecskemét város a XVIII. Század elején. Történeti adatok alapján összeállítva. (Papp László) (A/3 méretű színes vagy ff.tábla)

C.1.2 Kecskemét város régi térképe. Összeállítva a város 1821., 1822. és 1832.

évekből való eredeti térképei alapján. (Papp László, 1923) (A/3 méretű színes vagy ff.tábla)

C. 2 SOROZAT Egyéb térképek A/3 méretű színes táblákon

C.2.1 Kecskemét 1770-ben készített felmérése. Eredeti méret:

C.2.2 Kecskemét 3. tizedének felmérése 1790 körül.

C.2.3 Szabados Kecskemét Várossának az 1819dik esztendőben Április 2dik napján történt gyulladás alkalmatosságával meg égett részét előterjesztő eredeti Mappa. Felmérte Máius Holnapjában Battány Pál hiteles földmérő.

C.2.4 Kecskemét Város kebelében létező szárazmalmok, összesen 92. Horváth György Városmérnök, 1857.

C.2.5 Kecskemét kövezeti vázlata. Készítette a régi nagy térképről Horváth Farkas városi főmérnök, 1860.

C.2.7 Kecskemét törvényhatósági joggal felruházott város térképe, 1905. Összeállította a városi Mérnöki Hivatala, 1: 3600

C.2.8 Kecskemét Törv. Hat. Város térképe, 1905. Rajzolta Rihocsek Gusztáv

C.2.9 Planum hoc fine regulationis nundiarum in Privilegiato Oppido Ketskemét instituendo, elaboratum ets. Mense Április Anno 1792.

C.2.10 Vásárállást ábrázoló 1800 körül készült térkép

C.2.11 Vásárállás, Serház, Kecskéházi Fogadó és Kápolna felmérése, 1860.

C.2.12 A Csongrádi és Mezei kapuk környéke 1800 körül.

C.2.13 Kecskemét külterületének felmérése, 1830 körül. Eredeti méret: 100x60 cm

C.2.14 Szabados Kecskemét Városa Köz legelőjét az abban található tárgyakat előadó mappa, 1841. eredeti méret: 60x72 cm.

C.2.15 Kecskemét szabad királyi város területének átnézeti térképe (Rihocsek Gusztáv, 1885)

C.2.16 Kecskemét t.h. város külső területének térképe, 1919. Rajzolta Kerekes Tibor. 1: 62500

C.3 TÁBLA Látképek (A/4-re kicsinyítve)

C.3.1 Kecskemét látképe a kovács céh 1830-as céhlevelén

C.3.2 Kecskemét látképe a takács céh 1832-es céhlevelén

C.3.3 Kecskemét látképe a molnár céh 1848-as céhlevelén

NB.

A C/1 és C/2. csoportban szereplő térképek mind publikálatlanok (kivétel a C/I. 2. tétel), ezért különösen fontos, hogy színes, és ha lehetséges A/3 méretben legyenek közölve.

III. Sátoraljaújhely Város Történeti Atlasza, tartalomjegyzék

Sátoraljaújhely Város Történeti Atlasza

Tringli István

Kartográfia: Firbás Zoltán

I. Szöveges rész

A. Sátoraljaújhely történeti helyrajza

1. Fekvés és természetföldrajzi környezet
2. A város topográfiai forrásadottságai
3. Határai, kiterjedése
4. A város jogállása az alapításkor
5. Térsemlélet és városrészek

Barátszer

Papsor

- Borsiszer
- Az utcák
- Az utcarendszer és fejlődése
- Az ágostonosok
- A közterületek nevei
- Házhely
- Városi pince
- Patika
- Mészárszék
- Kutak
- Nyilvános látványosság
- Rendtartás
- Kontinuitás a házbirtoklásban
- 6. Szőlőhegyek felsorolása
 - Szőlőhegyi pincék
- 7. Urbéri viszonyok
 - Telekmegoszlás
 - Pusztatelkek
 - Földesúri birtok és major
- 8. Megtermelt termények
- 9. Nemesek

B. Sátoraljaújhely város topográfiai adattára

II. Térképes rész

A. Általános térképek

A.1 TÁBLA

A.1.1 Az 1866-os kataszteri felmérés alapján szerkesztett térkép – 1:2.500

A.2 TÁBLA Sátoraljaújhely város környezete – 1:50.000, két A/3 méretű kivágat, együtt egy A/2 méretű színes táblán.

A.2.1 Részlet az I. katonai felmérésből

A.2.2 Részlet a II. katonai felmérésből

A.3 TÁBLA Fejlődési fázis térképek – 1:10.000 térképek egymás mellé helyezve egy A/2 méretű táblán.

A.3.1 Sátoraljaújhely a 14. század elején

A.3.2 Sátoraljaújhely a 17. század közepén

A.3.3 Sátoraljaújhely a 18. század végén

A.4 TÁBLA

A.4.1 Sátoraljaújhely topográfiai térképe, 1:10.000, 2005 (FÖMI), A/2 színes tábla.

A.5 TÁBLA

A.5.1 Sátoraljaújhely központja légi felvételen, 1:5.000, 2005 (FÖMI), A/2 tábla.

C. Reprodukcióként csatolni tervezett térképek és tervrajzok (a szövegközi ábrák nélkül)

C.1 TÁBLA

C.1.1 1783. Az épülő református templom és környékének tervrajzai

MOL S 11 No. 1061. Oratschek, Andreas Plans von in der königlichen Kameral Herrschaft Patak in dem Marktfleck Ujhely um von diesen dreyen eine zu darauf Erbauung der reformierten Kirche zu übergeben [1779]

C.1.2 MOL S 11 No. 1080. Oratschek, Andreas [Sátoraljaújhely belterületének részlete a református templom céljaira felajánlott telekkel] 1783.

C.2 TÁBLA

C.2.1 1786. Az újhelyi határból kiszakított, a csernahói telepesek számára átadott szántók és kaszálók térképe

MOL S 11 No. 167: 2. (MOL Kamarai 232)

Römisch, Franciscus Mappa exhibens urbanalem excisionem agrorum et falcastrorum in territorio Ujhelyiensi situatorum colonis regio cameralis possessionis Csernaho postfundaliter adjustatorum 1786.

C.3 TÁBLA

C.3.1 1801. Az újonnan épített római katolikus templom környékének tervrajza

MOL S 11 No. 1486.

Blasko, Joannes Mappa partem plateae oppidi Ujhely circa neoaedificatam ecclesiam r. catholicam situatae cum aedificiis ... in medio plateae existentibus repraesentantes [1801]

C.3.2 1836. A casino környékének tervrajza

SUL

Színezett kéziratos tervrajz

C.4 TÁBLA

C.4.1 1844. körül Sátoraljaújhely kikövezendő utcáinak tervrajza

SUL V-1. Vegyes iratok

S.A. Újhely várossában a tekintetes küldöttség jelentése szerint kikövezendő nevezetesebb úttáznak rajza Steiner Ádám mérnök által [1844] 48x28 cm színezett rajz

Elektronikus formában csatolandó

1866. Sátoraljaújhely kataszteri térképe

SUL VI-102/b Sátoralja Újhely város szerk.: Jansky József, felvette: Wagner Frigyes 1866.

Papíron, több részben

11. szelvény 4db összeragasztott lap 66,7x63 cm

12.szelvény 4db összeragasztott lap 66x53,5 cm

16.szelvény 6 db összeragasztott lap 97,5x53,5 cm

17.szelvény 4 db összeragasztott lap 65x63,2 cm

IV. Sopron Város Történeti Atlasza, tartalomjegyzék

Sopron Város Történeti Atlasza

Szende Katalin, Kücsán József és Jankó Ferenc,

Dávid Ferenc, Goda Károly és Kiss Melinda közreműködésével

Kartográfia: Banyó Péter

I. Szöveges rész

A. Sopron város történeti helyrajza

1. Természeti adottságok (Jankó Ferenc és Kücsán József)

1.1 Földrajzi elhelyezkedés és természeti környezet

1.2 Vízrajz

1.3 Úthálózat és közlekedés

2. Településnyomok Sopron területén a magyar honfoglalás előtt (Szende Katalin)

2.1 Kőkorszak és bronzkor

2.2 Vaskor

2.3 Római kor

2.4 Népvándorláskor

3. Sopron településszerkezete és topográfiája a magyar honfoglalástól a 17. század végéig (Szende Katalin)

3.1 A magyar honfoglalás kora

3.2 Árpád-kor – Az ispáni vár korszaka

3.3 Ispáni várból királyi város

3.4 Helyrajzi változások a 14–15. században

3.5 Korai újkor (16–17. század)

4. Sopron topográfiája 1700–1850 (Kücsán József)

4.1 A város kiterjedése, beépítettsége és vízrendszere 1700 körül

4.2 A belváros

4.3 A Várkerület öve

4.4 A külváros

4.5 A városfalon kívüli település

5. Sopron településmorfológiájának fejlődése a 19. század második felétől napjainkig (Jankó Ferenc)

5.1 A történelmi városrész a 19. század második és a 20. század első felében

5.2 Elővárosi fejlődés a második világháborúig

5.3 A Lőver fejlődése

5.4 A szocializmus évtizedei

5.5 A rendszerváltozás utáni évek

B. Sopron város topográfiai adattára (Kiss Melinda, Kücsán József, Szende Katalin)

II. Térképes rész

A. Általános térképek

A.1 TÁBLA

A.1.1 Az 1856-os kataszteri felmérés alapján szerkesztett térkép – 1:2.500

A.2 TÁBLA Sopron város környezete – 1:50.000, két A/3 méretű kivágat, együtt egy A/2 méretű színes táblán.

A.2.1 Részlet az I. katonai felmérésből

A.2.2 Részlet a II. katonai felmérésből

A.3 TÁBLA Fejlődési fázis térképek – 1:10.000, négy 1: 10.000 térkép egymás mellé helyezve egy A/2 méretű táblán.

A.3.1 Scarbantia a római korban

A.3.2 Sopron az ispánsági vár korszakában, 1240-ig

A.3.3 Sopron területi fejlődése és középületei a 13. század közepétől a 16. század elejéig

A.3.4 Sopron területi fejlődése és középületei a 16. század közepétől a 18. század közepéig

A.4 TÁBLA

A.4.1 Sopron város belső területének átnézeti térképe, 1900–1910 k. 1:5000. SL SvT 21 reprodukciója, A/1 színes tábla.

A.5 TÁBLA

A.5.1 Sopron város topográfiai térképe, 1:10.000, 2005 (FÖMI), A/1 színes tábla.

A.6 TÁBLA

A.6.1 Sopron város központja légi felvételen, 1:5.000, 2005 (FÖMI), A/2 tábla.

B. Tematikus térképek és diagramok

B.1 TÁBLA Középkor és kora újkor: térképek és grafikonok egy A/2 méretű színes táblán]

B.1.1 Oltárjavadalmas házak, egyházi tulajdonú és igazgatású épületek a 15–16. században.

Tervezte: Dávid Ferenc, szerkesztette Kücsán József. Kísérőszöveg: Dávid Ferenc.

B.1.2 A soproni adófizetők számának alakulása, 1424–1639, diagram. Tervezte és a kísérőszöveget írta: Goda Károly.

B.1.3 A kivetett éves rendes adó összegének alakulása Sopronban, 1424–1639, diagram. Tervezte és a kísérőszöveget írta: Goda Károly.

B.1.2-3 melléktérkép: a belváros és a külváros negyedeinek elhelyezkedése.

B.1.4 A soproni városbírók és polgármesterek vezetői csoportjainak belvárosi telkei, 1480–1600 között, 6 időmetszetben. Tervezte és a kísérőszöveget írta: Goda Károly.

B.2 TÁBLA 18. század. Thirring Gusztáv: Sopron városa a 18. században kiválasztott térképei alapján szerkesztette Kücsán József. Négy 1: 10.000 térkép egymás mellé helyezve egy A/2 méretű táblán.

B.2.1 Sopron népsűrűsége adókerületenként 1784-ben

B.2.2 A vagyontalan népesség aránya Sopronban adókerületenként 1784/5-ben

B.2.3 A soproni lakosság ingatlanvagyonának értéke adókerületenként 1784/5-ben

B.2.4 A házadó osztályok telkenként 1784-ben.

B.3 TÁBLA 19. század eleje I. A 1809/1810. évi adatok alapján Kücsán József által szerkesztett térképek. Négy 1: 10.000 térkép egymás mellé helyezve egy A/2 méretű táblán.

B.3.1 A házadó osztályok telkenként, az épületek bérértéke szerint 1809/1810-ben.

B.3.2 Az egy, vagy több tulajdonos birtokában lévő házak 1809/1810-ben.

B.3.3 Az adót fizető lakásbérlők 1809/1810-ben.

B.3.4 A kereskedők, vendéglősök, patikusok és a luxusiparokat űzők által birtokolt vagy bérelt ingatlanok területi megoszlása 1809/1810-ben

B.4 TÁBLA 19. század eleje II. A 1809/1810. évi adatok alapján Kücsán József által szerkesztett térképek. Négy 1: 10.000 térkép egymás mellé helyezve egy A/2 méretű táblán.

B.4.1 A textilipari mesterségek területi megoszlása 1809/1810-ben.

B.4.2 A bőripari mesterségek területi megoszlása 1809/1810-ben.

B.4.3 Azon pincék területi megoszlása, ahonnan 1810-ben bortizedet fizettek, az adózók számával.

B.4.4 A város mezőgazdasági népessége által birtokolt vagy bérelt ingatlanok területi megoszlása 1809/1810-ben.

B.5 TÁBLA Sopron 19–20. századi épületállománya I. Jankó Ferenc által szerkesztett térképek.

Négy 1: 10.000 térkép egymás mellé helyezve egy A/2 méretű táblán.

B.5.1 Az épületek magassága Sopron történelmi városrészében, 1851.

B.5.2 Az épületek magassága Sopron történelmi városrészében, 1936.

B.5.3 Az épületek magassága Sopron történelmi városrészében, 2000.

B.5.4 Morfológia és zártság Sopron történelmi városrészében, 2000.

B.6 TÁBLA Sopron 19–20. századi épületállománya II. Jankó Ferenc által szerkesztett térképek.

Négy 1: 10.000 térkép egymás mellé helyezve egy A/2 méretű táblán.

B.6.1 Sopron településmorfológiai vázlata

B.6.2 Az épületek építési ideje Sopron történelmi városrészében, 2000-es állapot.

B.6.3 Műemlék épületek Sopron történelmi városrészében, 2000-es állapot (régí besorolás szerint).

B.6.4 A mindenkori részházak Sopronban (1734–2002).

C. Reprodukcióként csatolni tervezett térképek és látképek (táblaként, a szövegközi ábrák nélkül)

C.1 TÁBLA Történeti állapotok rekonstrukciós rajzai, A/3 méretű tábla.

C.1.1 Sopron erősített belvárosa a római korban, Kovács-Gombos Gábor rajza.

C.1.2 Sopron ispánsági vára az Árpád-korban, Ughy István rajza.

C.2 TÁBLA Sopron belvárosának legkorábbi felmérései, A/3 méretű tábla.

C.2.1 Sopron belvárosának alaprajza, 1597 (Wien, Kriegsarchiv).

C.2.2 Sopron belvárosának alaprajza, 1622 (Wien, Kriegsarchiv).

Kommentár: Dávid Ferenc

C.3 TÁBLA Sopron látképei a Lőverek felől, A/2 méretű tábla, két kép hosszanti formában, egymás alatt.

C.3.1 Daniel Suttinger: Sopron 1681 (rézmetszet, Soproni Múzeum)

C.3.2 Hárosy Zsigmond: Sopron, 1841 (litográfia, Soproni Múzeum)

Kommentár: Dávid Ferenc

C.4 TÁBLA Sopron látképei a Kurucdomb felől, A/3 méretű tábla

C.4.1 Zacharias Michel: Sopron, 1700 (rézmetszet, Soproni Múzeum)

C.4.2 Johann Christian Leopold – Friedrich Bernhard Werner: Sopron 1730 körül (színezett rézmetszet, Soproni Múzeum)

Kommentár: Dávid Ferenc

C.5 TÁBLA Sopron látképei a 19. század közepén, A/3 méretű tábla

C.5.1 Wigand: Sopron, 1840. (akvarell, magántulajdon)

C.5.2 Reim Vince: Sopron délről, 1830 körül (színezett rézmetszet, magántulajdon)

C.5.3 Reschka: Sopron nevezetességei, 1854. (színezett rézmetszet, Soproni Múzeum)

Kommentár: Dávid Ferenc

C.6 TÁBLA Soproni városrészletek 18. századi felmérései, A/3 méretű tábla

C.6.1 SL SvT 31 Régi városmajor, J. G. Drost, 1750-1770. Eredeti: 440 x 270 mm. A/4-ben

C.6.2 SL SvT 34 Evangélikus temető átnézeti térképe, szerző n., 18. század vége. Eredeti: 450 x 610 mm, A/4-ben

C.7 TÁBLA Az Előkapu és környéke átnézeti térképei. A/3 méretű tábla.

C.7.1 SL SvT 33 Előkapu, J. G. Drost 1750-60 k. Eredeti: 440 x 610 mm. A/4-ben

C.7.2 SL SvT 54 Előkapu, a piac elárúsítói helyei, M. Hasenauer, 1840–1870 k. Eredeti: 460 x 350 mm. A/4-re kicsinyítve.

C.8 TÁBLA Sopron belvárosa, 1831. A/3 méretű tábla.

C.8.1 SL SvT 39 Sopron belvárosa átnézeti és szintezési térképe, M. Hasenauer, 1831. 610 x 530 mm, A/3-ban

C.9 TÁBLA Elárúsítói helyek rendje az éves vásáron, A/3 méretű tábla.

C.9.1 SL SvT 58 Plan Skizze der ... städtischen und Privat Markthütten und Marktstände an den Jahrmarktstagen, A. Hasenauer, 1881. Eredeti: 750 x 620 mm. A/3-re kicsinyítve

C.10 TÁBLA Sopron és környéke. A/3 méretű tábla.

C.10.1 SL SvT 195. Sopron, szerző n., 1802. Eredeti: 880 x 700 mm, A/3-ra kicsinyítve

C.11 TÁBLA A külváros falán kívül eső terület. A/3 méretű tábla.

C.11.1 OSzK-Tk-843. A Sopron külső városfalán kívül eső terület, 1750–1800 k. 535 × 442 mm.

V. Topográfiai adattárak általános sémája

1 Név

1.1 Történeti elnevezések

1.2 Jelenlegi elnevezések

1.3 A nevek etimológiája

2 Jogállás

2.1 Terminológia

2.2 Kiváltságok

3 Birtokviszonyok

3.1 Birtokosok

3.2 Eltérő birtoklású területek

4 Határok

4.1 Külső/belső határvonal

4.2 Bekebelezett területek

5 Közigazgatási besorolás

5.1 világi közigazgatás

5.2 Egyházi közigazgatás:

6 Közigazgatási beosztás

7 Népeség

7.1 Házak száma

7.2 A lakosság száma

8 Utcák

9 Egyházak

- 9.1 keresztény
 - 9.1.1 római katolikus
 - 9.1.2 evangélikus
 - 9.1.3 református
- 9.2 zsidó
- 9.3 muszlim

10 Temetők

- 10.1 keresztény
- 10.2 zsidó
- 10.3 muszlim

11 Útmenti keresztek, szobrok, köztéri emlékek

12 Erődítések

13 Igazgatási épületek

14 Kereskedelem

- 14.1 Elárusítóhelyek (közösségi tulajdonban)
- 14.2 Kereskedelmi igazgatás

15 Kézművesség és ipari termelés

- 15.1 Élelmiszeripar
- 15.2 Építőipar
- 15.3 Textilipar v.ö. B.4.1 térkép
- 15.4 Fémipar
- 15.5 Egyéb iparágak

16 Szolgáltatás és szórakozás

- 16.1 Vendéglátás
- 16.2 Kommunikáció és hírközlés
- 16.3 Hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások

17 Egészségügy18 Oktatás

- 18.1 Kisdudóvók
- 18.2 Alsószintű iskolák
- 18.2 Középszintű iskolák
- 18.3 Főiskolák, egyetemek
- 18.4 Árvaházak és kiegészítő intézmények

19 Nem polgári tulajdonú lakóépületek

- 19.1 Egyházi tulajdonú lakóépületek
- 19.2 Nemesi tulajdonú lakóépületek
- 19.3 Különleges státusú lakóépületek

20 Közművek, vízvezetékek, kutak

21 Közlekedés

22 Természeti képződmények

22.1 Hegyek, dombok

22.2 Patakok, folyók

22.3 Tavak, mocsarak

22.4 Erdők

23 Mezőgazdaság

23.1 Dűlők

23.2 Kertek, gyümölcsösök

23.3 Majorságok

24 Bányák

25 Halastavak és halászó helyek

26 Malmok